

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 29 พฤษภาคม 2535

ขบวนการพฤษภาคม 2535 : ความหฤโหดจะยังไม่สิ้นสุด

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ผมเฝ้าติดตามข่าวการชุมนุมเรียกร้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทั้งในช่วงระหว่างวันที่ 6-11 พฤษภาคม และ 17-20 พฤษภาคม 2535 ด้วยความสนใจยิ่ง ในฐานะปุถุชน ผมรู้สึกเศร้าสลดใจที่การชุมนุมเรียกร้องด้วยสันติวิธีจบลงด้วยความหฤโหด ระดับความรุนแรงของความหฤโหดนั้นหากรณีตัวอย่างในประเทศอื่นเทียบเทียบไม่ได้ยาก จะยกเว้นก็เฉพาะแต่พม่าที่มีระดับความหฤโหดใกล้เคียงกัน ในฐานะนักสังคมศาสตร์ ผมอดถามตัวเองมิได้ว่า เหตุไฉนการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองจึงยังคงใช้วิธีการรุนแรงและหฤโหดในสังคมพุทธดังเช่นไทยและพม่า

สังคมไทยกำลังพัฒนาไปสู่สังคมที่ไร้หিংสธรรม ความคึกฤทธิ์ในสังคมปรากฏอยู่โดยทั่วไป และพร้อมที่จะระเบิดออกมาเป็นความรุนแรงได้ทุกเมื่อ ในขณะที่วัฒนธรรมอำนาจนิยมครอบงำ ชนชั้นนำทางอำนาจ โดยที่ความเข้มข้นมีมากเป็นพิเศษในหมู่ผู้นำฝ่ายทหารจนมีการใช้อำนาจเป็นธรรมอย่างแพร่หลาย วัฒนธรรมอำนาจนิยมเมื่อปะทะกับสภาพไร้หিংสธรรมในสังคมย่อมเร่งให้ความคึกฤทธิ์ในสังคมเพิ่มขึ้นเป็นทวีตริคูณ ด้วยเหตุนี้เอง การปราบปรามขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งจบลงด้วยความหฤโหด

สภาพไร้หিংสธรรมในสังคมไทยมีทั้งส่วนที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า และส่วนที่ซ่อนเร้น และประกอบด้วยมิติด้านต่าง ไม่ว่าจะเป็นมิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางการเมือง และมิติทางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณามิติทางเศรษฐกิจ เราจะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐบาลเลือกใช้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นยุทธศาสตร์ที่แฝงเร้นความรุนแรงและสร้างความคึกฤทธิ์ในสังคม ทั้งนี้เพราะเหตุว่า รัฐบาลได้เลือกใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุลด้วยการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมไปหล่อเลี้ยงการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีนัยสำคัญว่า กลุ่มคนผู้เสียเปรียบในสังคมต้องเป็นฝ่ายเกื้อหนุนกลุ่มชนผู้ได้เปรียบในสังคม หน่วยงานบางหน่วยดังเช่นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนก่อตั้ง

ขึ้นมาเพื่อให้สิทธิประโยชน์แก่คนรวย โดยไม่เคยเหลือवलแก่คนจนแม้แต่ร้อยละน้อย นโยบายเศรษฐกิจบางนโยบายดังเช่นนโยบายสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ (packing credit) ก็มุ่งให้ประโยชน์แก่พ่อค้านายทุนมากกว่าเกษตรกร การทบทวนวิถีในกรุงเทพฯ เพื่อปูกระเบื้องใหม่ ในขณะที่ยังมีปัญหาเด็กขาดอาหารในชนบทที่ดี และการนำน้ำมาฉีดใส่ถนนเพียงเพื่อมิให้นายกรัฐมนตรีเปื้อนฝุ่น ในขณะที่ประชาชนกำลังเผชิญกับภัยแล้วก็ดี นโยบายและพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นนโยบายและพฤติกรรมที่ สร้างความคุกรุ่นที่ซ่อนเร้นและผลักดันให้สังคมเศรษฐกิจไทยก้าวสู่มรรควิถีแห่งความไร้หิงธรรม ทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณามิติทางสังคม เราจะพบว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีอภิสิทธิชน และผู้คนพากันไขว่คว้าอภิสิทธิ์ เพราะอภิสิทธิ์เป็นบ่อเกิดของผลประโยชน์และทรัพย์สินคุณค่านอกจากนี้ ชนชั้นนำทางอำนาจและอภิสิทธิชนยังชอบใช้อำนาจบาตรใหญ่ คนบางกลุ่มในสังคมสามารถละเมิดกฎหมายและข้อแม้ของบ้านเมืองโดยไม่ถูกลงโทษได้ ตำรวจจราจรนิยมจับผิดมอเตอร์ไซด์ แต่ไม่ค่อยยกโทษจับคนที่ขี่รถเบนซ์หรือคนมีเครื่องแบบ การที่มีอภิสิทธิชนและความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ ย่อมสร้างความแค้นเคืองแก่กลุ่มคนผู้เสียเปรียบในสังคม ซึ่งได้สะสมความแค้นเคืองทำนองเดียวกันนี้วันแล้ววันเล่า นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอันเกิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยังก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เสริมสร้างความคุกรุ่นในสังคมได้ คนบางคนสามารถกินกล้วยเดี่ยวเป่าอ้อราคาจานละ 1,200 บาทได้ ในขณะที่ยังมีประชาชนที่อดอยากหิวโหย คนบางคนสามารถชมคอนเสิร์ตต่างประเทศ โดยเสียค่าชม 10,000 บาท ในขณะที่ประชาชนในชนบทจำนวนมากไม่มีเวลาสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ คนบางคนสามารถแข่งกันซื้อรถยนต์ราคา 10 ล้านบาทได้ ในขณะที่ประชาชนจำนวนมากไม่มีบ้านของตนเอง และไร้ที่ทำกิน

เมื่อพิจารณามิติทางวัฒนธรรม เราจะพบว่า วัฒนธรรมอำนาจนิยมปรากฏอย่างแพร่หลายในระบบโรงเรียน นับตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา การเรียนการสอนและการอบรมปมนิสัยยึดหลัก 'อำนาจคือธรรม' มากกว่าที่จะใช้เหตุใช้ผล นักเรียนนักศึกษาถูกบังคับให้เชื่อฟังครูบาอาจารย์โดยปราศจากเงื่อนไข ความรุนแรงปรากฏอย่างแพร่หลายในภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์ทั่วไป เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมุ่งเห็นเซอรับทรักมากกว่าภาพที่แสดงถึงความเหี้ยมโหด

เมื่อพิจารณามิติทางการเมือง เราจะพบว่า การใช้กำลังเพื่อตัดสินปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า นับตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้สื่อข่าวสารที่ซ่อนเร้นว่า การใช้กำลังเท่านั้นที่จะยุติปัญหาได้

พัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ได้ผลักดันให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่ไร้หิงธรรม อย่างไรก็ตาม ลำพังแต่สภาพไร้หิงธรรมในสังคมไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความหตุโหดในการปราบปรามขบวนการพฤษภาคม 2535 ได้ ความโหดเหี้ยมดังกล่าวนี้เกิดจากวัฒนธรรมอำนาจนิยมในหมู่ผู้นำฝ่ายทหาร ทศนะอำนาจนิยมทำให้ผู้นำฝ่ายทหารถือตนเป็นผู้ปกครองราษฎร และยึดมั่นถือมั่นว่า ผู้อยู่ใต้ปกครองจักต้องเชื่อฟังผู้ปกครอง ผู้นำฝ่ายทหารจึงมีอายุอมรับการชุมนุมประท้วงได้ และมองผู้ที่คัดค้านตนเป็นศัตรู ความรู้สึกเป็นศัตรูยิ่งมีมากขึ้นไปอีก เมื่อคู่แข่งทางการเมืองดังเช่นพลตรีจำลอง ศรีเมือง และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มีบทบาทในการนำขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ความรู้สึกเป็นศัตรูดังกล่าวนี้เห็นได้จากชื่อแผนการจัดการผู้ชุมนุมประท้วง ซึ่งตั้งชื่อว่า "แผนตุลชัย" และ "แผนไพรีพินาศ" เป็นอาทิ ในขณะที่ทศนะอำนาจนิยมทำให้ผู้นำฝ่ายทหารมีแนวโน้มที่จะปราบปรามด้วยการใช้กำลังและด้วยวิธีการรุนแรงโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อเสริมด้วยความรู้สึกเป็นศัตรู จึงทำให้การปราบปรามด้วยวิธีการ โหดเหี้ยมเป็นเรื่องที่จักต้องเกิดขึ้น

จากคำบอกเล่าของผู้ร่วมขบวนการพฤษภาคม 2535 ทหารระดับล่างได้รับคำสั่งให้มาปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และมีความเชื่อตามคำสั่งนั้น พลเอกสุจินดา คราประยูรและคณะได้ใช้สถานีวิทยุและโทรทัศน์ของรัฐในการโจมตีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (โดยมิได้เอ่ยชื่อ) ว่าต้องการสถาปนาสภามหาเถลิงขึ้นในเมืองไทย ไม่ว่าผู้นำฝ่ายทหารจะเชื่อในเรื่องที่ตนกล่าวหาหรือไม่ก็ตาม การณ์ปรากฏว่า ทหารระดับล่างได้ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเชื่อเช่นนี้ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ทหารของประชาชนกลับเป็นฝ่ายเช่นฆ่าประชาชน ข้อที่น่าอดสูยิ่งก็คือ แม้ผู้ชุมนุมประท้วงบางคนจะยอมแพ้แล้วก็ยังถูกฆ่า และแม้ผู้ชุมนุมประท้วงจะวิ่งหนี ก็ยังถูกยิงข้างหลัง โดยไม่มีการจำแนกว่าเป็นเด็ก สตรี หรือคนชรา

ทหารระดับล่างเป็นคนจนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งในจำนวน 4 กลุ่มในสังคมไทย กลุ่มคนจนอื่นๆ ประกอบด้วยคนจนในภาคเกษตรกรรม คนจนในสลัม และภิกษุสามเณร หากพิจารณาภูมิหลังทางครอบครัว ทหารระดับล่างส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชาวนา ครอบครัวของคนเหล่านี้ต้องเผชิญกับภาวะทุกข์เข็ญจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุลที่รัฐบาลเลือกใช้ โดยที่รัฐบาลมิได้เหลียวแลเท่าที่ควร ทหารระดับล่างจึงมาจากครอบครัวที่ถูกรัฐบาลเบียดเบียนด้วยวิธีการอันลุ่มลึก และด้วยเหตุที่เป็นคนจน จึงจำเป็นต้องเป็นทหารโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ทหารระดับล่างจึงมีความโกรุ่นที่จะใช้ความรุนแรงอยู่แล้ว ครั้นเมื่อก้าวเข้าสู่กองทัพก็ได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการอำนาจนิยม มิใช่ด้วยการใช้เหตุใช้ผล วิธีการฝึกอบรมและการบังคับบัญชาทหารอาศัยการใช้อำนาจอันแฝงความรุนแรงในชั้นรากฐาน มีหน้าซ้ำทหารระดับล่างยังมีโอกาสฝึกปรือการใช้ความรุนแรงในการควบคุมประชาชนในชนบท ดังเช่นการกวาดต้อนราษฎรภายใต้

โครงการ คจก. และการสร้างเขื่อนปากมูล ทหารระดับล่างจึงตกอยู่ใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมอำนาจนิยม ทั้งในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรมอำนาจนิยม และผู้ใช้ความรุนแรงกระทำกับประชาชน

ความหวาดกลัวในการปราบปรามขบวนการประชาธิปไตย จะมีไม่มากเท่าที่เกิดขึ้น หากผู้นำฝ่ายทหารปัจจุบันไม่หลงอำนาจและเชื่อมั่นในอำนาจจนมองไม่เห็นหัวประชาชน แต่ความหวาดกลัวทำนองนี้จะยังคงเกิดขึ้นได้อีก หากวัฒนธรรมอำนาจนิยมยังคงครอบงำผู้นำฝ่ายทหาร และหากสภาพไร้ซึ่งธรรมในสังคมไทยยังไม่หมดไป